

**Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра економічного аналізу і фінансів

Соляник Л.Г.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**
для магістрів галузі знань 07 «Управління і адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»»

**Дніпропетровськ
НГУ
2016**

Соляник Л.Г. Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» для магістрів галузі знань 07 «Управління і адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Л.Г. Соляник ; Нац. гірн. ун-т., каф. економічного аналізу і фінансів. – Д. : НГУ, 2016. – 33 с.

Розглянуто і затверджено методичною комісією за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (протокол № від .2016) за поданням кафедри економічного аналізу і фінансів (протокол № 1 від 31.08.2016).

Зміст

Стор.

1. Вступ	4
2. Галузь використання	5
3. Нормативні посилання	5
4. Обсяг дисципліни	5
4. Результати навчання з дисципліни «Методологія наукових досліджень»	6
4.1. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень»	6
4.2. Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти в процесі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень», сформульований у термінах результатів навчання	7
5. Форма підсумкового контролю	8
6. Тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальної діяльності	9
7. Вимоги до індивідуальних завдань	12
8. Завдання для самостійної роботи здобувача	12
9.. Рекомендована тематика науково-дослідної роботи зі студентами за дисципліною	12
10. Вимоги до засобів діагностики, методи та критерії оцінювання навчальних досягнень	13
11. Вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни	13
12. Рекомендована література	13
Додаток А Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК	16
Додаток Б Матриця відповідності визначених Стандартом результатів навчання з дисципліни «Методологія наукових досліджень» та компетентностей	18
Додаток В Обов'язковий тезаурус	22

Вступ

Програмні результати підготовки бакалавра фінансів, банківської справи та страхування визначені в стандарті вищої освіти [3].

В освітньо-професійній програмі Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» [1] здійснено розподіл програмних результатів навчання за видами навчальної діяльності здобувача.

Загальна характеристика процесу навчання з дисципліни «Методологія наукових досліджень»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Магістр
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 Фінанси, банківська справа та страхування
Обмеження щодо форм навчання	Немає
Освітня кваліфікація	магістр фінансів, банківської справи та страхування
Опис предметної області дисципліни – методологія наукових досліджень	<ul style="list-style-type: none">▪ Об'єкт(и) вивчення та діяльності: методологія науки і наукових досліджень функціонування та розвитку фінансових систем▪ Цілі навчання: підготовка фахівців з фінансів, банківської справи та страхування, які здатні розв'язувати складні спеціалізовані завдання і прикладні проблеми в професійній діяльності й у процесі навчання, які характеризуються комплексністю та певною невизначеністю умов, на основі результатів наукових досліджень на імперичному та теоретичному рівнях в галузі фінансів.▪ Теоретичний зміст предметної області ґрунтується на понятійному й науково-методичному апараті наукового пізнання й наукового дослідження в сфері фінансів, банківської справи та страхування, які визначають теоретичні основи фінансової роботи фахівців у процесі розв'язання наукових й практичних завдань, що призводять до отримання наукових результатів у галузі фінансів.▪ Методи, методики та інструментарій науки і наукового дослідження<ul style="list-style-type: none">▪ Інструменти: теоретичні та емпіричні дослідження
Базові дисципліни	Філософія, психологія, соціологія, основи наукових досліджень фінанси , гроші та кредит, банківська система
Академічні права	Дипломна робота магістра

2. Галузь використання

Робоча програма поширюється на кафедри, яким доручено викладання навчальної дисципліни наказом ректора.

Робоча програма призначена для:

- реалізації компетентнісного підходу при формуванні структури та змісту дисципліни;
- визначення інформаційної бази для формування засобів діагностики;
- внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки фахівців;
- акредитації освітньої програми за спеціальністю.

Робоча Програма встановлює:

- форму підсумкового контролю;
- базові дисципліни та дисципліни, що забезпечуються;
- результати навчання за дисципліною та їх відповідність компетентностям;
- тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальної діяльності
- вимоги до структури і змісту курсової роботи;
- завдання для самостійної роботи здобувача;
- вимоги до засобів діагностики, методи та критерії оцінювання навчальних досягнень;
- вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни;
- основний тезаурус дисципліни.

3. Нормативні посилання

Робоча програма дисципліни «Методологія наукових досліджень» розроблена на основі таких нормативних документів:

1. Освітня програма підготовки бакалавра за спеціальністю галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування.» / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2016. – ____ с.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності закладів освіти (постанова КМ України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності закладів освіти».

3. Стандарт вищої освіти підготовки бакалаврів спеціальності Стандарт вищої освіти першого рівня (бакалавр) галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Затверджено і введено в дію наказом МОН України від № _____.

4. Положення про організацію атестації здобувачів вищої освіти Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» / М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2015. – 38 с.

5. Положення про організацію освітнього процесу за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою. Стандарт вищої освіти Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» / Нац. гірн. ун-т. – Д. : НГУ, 2015. – 25 с.

4. Обсяг дисципліни

Загальний обсяг – 3 кредити ЄCTS (90 академічних годин).

4 Результати навчання з дисципліни «Методологія наукових досліджень» та їх відповідність компетентностям

4.1 Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» згідно з СВО другого рівня (магістр) галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування за національною рамкою кваліфікацій

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в процесі професійної діяльності або навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення наукових досліджень та/або здійснення інновацій та
Загальні компетентності	<ol style="list-style-type: none">1. Здатність проводити наукові дослідження та генерувати нові ідеї.2. Здатність проявляти лідерські навички.3. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).4. Здатність вести переговори та розв'язувати конфлікти.5. Здатність до мотивації та досягнення спільної мети.6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.7. Здатність працювати автономно.8. Здатність працювати у міжнародному просторі.9. Здатність розробляти проекти та управляти ними.10. Здатність спілкуватися іноземними мовами.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентнос ті	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з науково-дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності. 2. Здатність аналізувати ефективність вітчизняних наукових досліджень у галузі фінансів, банківської справи та страхування та обґрунтовувати напрями їх удосконалення. 3. Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для проведення наукових досліджень й отримання наукового результату щодо діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. 4. Здатність застосовувати управлінські навички організації науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування. 5. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для процесу наукового дослідження щодо обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування. 6. Здатність демонструвати поглиблені знання методики дослідження у сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту. 7. Здатність використовувати положення і методи наукового дослідження інших наук для розв'язання професійних та наукових задач у сфері фінансів, банківської справи та страхування. 8. Здатність формулювати наукові завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, обирати напрями і методи наукових досліджень. 9. Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації щодо забезпечення наукових досліджень для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування. 10. Здатність розробляти завдання для проектування інформаційних систем для проведення наукових досліджень в сфері фінансів, банківської справи та страхування
---	---

4.2 Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти в процесі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень», сформульований у термінах результатів навчання

1. Планувати та управляти часом при проведенні наукових досліджень.
2. Проводити наукові дослідження, Організовувати науково-дослідну роботу, генерувати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність.
3. Демонструвати навички самостійного прийняття рішень, бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди.
4. Позитивно сприймати необхідність діяти на основі професійних етичних міркувань (мотивів).
5. Використовувати навички ведення переговорів та розв'язання конфліктів в

професійній діяльності та при проведенні наукових досліджень.

6. Проявляти вміння працювати в команді, мотивувати та управляти науковою роботою інших для досягнення спільної мети.

7. Оцінювати сучасний стан фінансів, банківської справи та страхування і приймати обґрунтовані рішення на основі традиційних та інноваційних наукових методів дослідження.

8. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

9. Обирати методи адаптації та напрями використання міжнародних стандартів та нормативів наукової діяльності в професійній діяльності.

10. Розробляти на сучасній науковій основі (системного і синергетичного підходів) проекти у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.

11. Демонструвати навички спілкування в професійних і наукових колах іноземними мовами.

12. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з теоретико-методичним інструментарієм наукового пізнання для здійснення професійної і наукової діяльності

13. Вміти обґрунтовувати напрями наукових досліджень щодо удосконалення фінансової і монетарної політики.

14. Здійснювати наукові дослідження й забезпечувати науковий результат щодо діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

15. Демонструвати управлінські навички з організації науково-дослідної діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

16. Обґрунтувати управлінські рішення у сфері фінансів, банківської справи та страхування на основі використання теоретичних і емпіричних методів дослідження та оцінювати їх ефективність.

17. Застосовувати поглиблені знання наукових методів дослідження та організації науково-дослідної роботи в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.

18. Адаптувати положення та методи досліджень інших наук для розв'язання професійних та наукових задач у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

19. Виявляти проблеми, визначати наукові завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування і обирати методи наукових досліджень для їх розв'язання.

20. Систематизувати та аналізувати інформацію для забезпечення процесу наукових досліджень з метою вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

21. Розробляти завдання щодо проектування інформаційних систем для проведення наукових досліджень в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

22. Здійснювати самостійне наукове дослідження та презентувати його наукові результати з вмінням виокремлювати особистий внесок.

5. Форма підсумкового контролю

Залік за результатами поточного контролю та виконання комплексної контрольної роботи .

6. Тематичний план та розподіл обсягу за видами навчальних занять

Модулі	Змістові модулі	Розподіл часу		
		Аудиторний	Самостійна робота	Загальний
№1 Модулі	Практичні і семінарські заняття -2 семестр,2 чверть(8тижнів) Аудиторні-3 години на тиждень			
	Тема1. Семінар Сутність й складові наукового пізнання та методології наукових досліджень фінансових систем 1.1.Сутність та основні ознаки наукового пізнання 1.2. Поняття методології наукових досліджень, її рівні і принципи реалізації 1.3. Загальнонаукова методологія 1.4. Конкретнонаукова методологія	2	6	8
	Тема2. Семінар Методика та методи наукового дослідження у сфері фінансів 2.1. Функції методу. Класифікація методів дослідження 2.2. Характеристика теоретичних методів наукових досліджень. 2.3. Характеристика емпіричних методів наукових досліджень.	2	4	6
	Тема 2. Практичне заняття 1 Вибір методу дослідження фінансових систем і процесів 1. Методи дослідження фінансових процесів і систем на теоретичному і емпіричному рівнях дослідження. 2.Методи наукових досліджень динаміки фінансових процесів 3. Методи наукових досліджень структурних змін у фінансовій системі	2	6	8
	Тема 2. Практичне заняття 2 Математичні методи дослідження фінансових систем 1.Використання оптимізаційних економіко-математичних моделей у наукових дослідженнях фінансових процесів 2. Використання математичного моделювання фінансових систем 3 Використання математично-статистичних методів для діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.	2	4	6
Тема3. Семінар .	2	6	8	

Модулі	Змістові модулі	Розподіл часу		
		Аудиторний	Самостійна робота	Загальний
	Наукове пізнання та наукове дослідження як особлива сфера діяльності 1. Загальна характеристика та категорійний апарат наукового дослідження 2. Класифікація наукових досліджень та об'єктів наукового дослідження. 3. Процес проведення наукових досліджень в сфері фінансів, банківської справи та страхування			
	Тема 3. Практичне заняття 3 Основні етапи наукових досліджень фінансових процесів 1. Формування теми, мети, задач дослідження, 2. Визначення предмета і об'єкта власного наукового дослідження	2	4	6
	Тема 3. Практичне заняття 4 Оформлення результатів науково-дослідної роботи 1. Структура науково-дослідної роботи 2. Нормативні вимоги до оформлення, опублікування та апробації наукових досліджень у сфері фінансів. 3. Техніка оформлення наукової документації.	2	4	6
	Тема 4. Семінар. Науково-дослідна робота 1. Особливості та організація проведення науково-дослідної роботи 2. Принципи організації наукової праці 3. Планування та організація науково-дослідної діяльності у ВНЗ	2	4	6
	Тема 4 Практичне заняття 5 Організація науково-дослідної роботи магістрів 1. Види та форми науково-дослідної роботи магістрів 2. Планування науково-дослідної роботи магістрантом. 3. Виконання магістерської роботи 4. Складання наукової доповіді, наукової статті	2	4	6
	Тема 5. Семінар	2	4	6

Модулі	Змістові модулі	Розподіл часу		
		Аудиторний	Самостійна робота	Загальний
	Інформаційне забезпечення наукових досліджень в сфері в сфері фінансів, банківської справи та страхування 1. Інформаційний підхід у методології пізнання. 2. Наукова інформація та її джерела. 3. Методика пошуку необхідної інформації. 4. Види та вимоги до наукових видань			
	Тема 5 Практичне заняття 6 Технологія роботи з науковою літературою. 1. Особливості збирання, обробки та інтерпретації інформації для забезпечення наукових досліджень в сфері фінансів 2. Порядок оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел магістерської роботи 3. Способи фіксації інформації: анотація; резюме; тези; реферат; цитата; конспект; покажчики	2	4	6
	Тема 6. Семінар Впровадження та ефективність наукових досліджень у сфері фінансів 1. Систематизація результатів дослідження 2. Упровадження результатів закінчених наукових досліджень 3. Особливості впровадження результатів наукового дослідження у практичну діяльність суб'єктів господарювання. 4. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії.	2	4	6
	РАЗОМ	28	62	90
	Практичні і семінарські заняття	24	54	78
	Контрольні заходи	4	8	12

7. Вимоги до індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання: «Класифікувати об'єкт, предмет та методи наукового дослідження за темою дипломної роботи магістра,» «Вступ до наукової роботи»; «Постановка та формалізація оптимізаційної економічної задачі за темою наукового дослідження»

Мета виконання завдань:

1) узагальнення компетентностей, набутих за час навчання, шляхом комплексного виконання індивідуальних завдань.

2) розвиток здатності до застосування знань, засвоєних при вивченні дисципліни «Методологія наукових досліджень», для здійснення ефективної науково-дослідницької роботи у сфері фінансів, банківської справи та страхування

3) набуття навичок проведення наукового дослідження та його інформаційного забезпечення у сфері фінансів, банківської справи та страхування (за визначеною темою)

З огляду на визначенні в завданні умови в належить здійснити такі операції:

1) зібрати необхідну наукову інформацію для проведення наукового дослідження;

2) обрати класифікаційні ознаки та розробити класифікацію об'єкту та методів дослідження;

3) здійснити постановку та формалізацію оптимізаційної економічної задачі у сфері фінансів, банківської справи та страхування (згідно з темою дослідження)

Окрім виконання перелічених робіт, студент без використання джерел інформації має продемонструвати компетентність в таких питаннях:

- систематизувати та аналізувати інформацію щодо забезпечення наукових досліджень для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

- здатність до пошуку, використання та інтерпретації наукової інформації щодо забезпечення наукових досліджень для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

♦- застосування сучасного інформаційного та програмного забезпечення, володіння інформаційними технологіями у сфері економічного аналізу;

♦ - обґрунтувати управлінські рішення у сфері фінансів, банківської справи та страхування на основі використання науково-методичного інструментарію та оцінювати їх ефективність.

♦

8. Завдання для самостійної роботи здобувача

Основні завдання для самостійної роботи:

1) попереднє опрацювання інформаційного забезпечення за кожним модулем (темою);

2) підготовка до поточного контролю - розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою;

3) виконання індивідуального завдання;

4) підготовка до підсумкового контролю.

9. Рекомендована тематика науково-дослідної роботи зі студентами за дисципліною

1. Проблеми пошуку сучасних критеріїв визначення ефективності вітчизняних наукових досліджень з урахуванням інтересів національного розвитку в умовах зростаючих викликів глобалізації.

2. Синергетичний підхід як ефективний сучасний метод наукового дослідження розвитку складноорганізованих фінансових систем.
3. Пізнавальні можливості інформаційного підходу у науковому дослідженні.
4. Розвиток науково-теоретичного мислення в дослідженні стану фінансової системи країни.

10. Вимоги до засобів діагностики, критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень

Інформаційною базою для формування засобів діагностики (тестів відкритого чи закритого типу) є система компетентностей, що передбачена даною програмою.

Вимоги до засобів діагностики, критерії та процедури оцінювання навчальних досягнень з дисципліни «Методологія наукових досліджень» формуються згідно з Положенням про організацію атестації здобувачів вищої освіти Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет», Положенням про організацію освітнього процесу за Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою. Стандарт вищої освіти Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет»

11. Вимоги до комплексу навчально-методичного забезпечення дисципліни

Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни, має бути розташований на сайті кафедри економічного аналізу і фінансів та повинен містити [2]:

- 1) робочу програму дисципліни;
- 2) навчальний контент (інформаційне забезпечення лекцій);
- 3) методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
4. матеріали методичного забезпечення самостійної роботи студента щодо:
 - 4.1. попереднього опрацювання інформаційного забезпечення за кожним модулем (темою);
 - 4.2 розв'язання завдань самоконтролю за кожною темою
 - 4.3) виконання індивідуального завдання;
 - 4.4)) підготовки до підсумкового контролю;
- 5) завдання для поточного та підсумкового контролю рівня сформованості дисциплінарних компетентностей;
- 7) завдання для комплексної контрольної роботи;

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Афанасьєв А. О. Основи наукових досліджень : навч. посібн. / А. О. Афанасьєв, Є. В. Кузькін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
2. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. / М. С. Дороніна. – 3-тє вид., випр. і доп. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2007. – 120 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с.
4. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний . – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
5. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідження соціально-економічних систем / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 432 с.

6. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация научно-исследовательской деятельности" : учебн. пособ. / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова. – Х. : Изд. ИНЖЕК, 2006. – 289 с.

8.2. Додаткова

7. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.

8. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования : учебн. пособ. / А. Я. Баскаков, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2004. – 216 с.

9. Демківський А. В. Основы методології наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. – К. : Акад. муніцип. упр., 2012. – 276 с.

10. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посібн. ; за ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2010. – 280 с.

11. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень / А. М. Єріна. – К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 212 с.

12. Клименюк О. В. Методологія та методи наукового дослідження: навч. посібн. / О. В. Клименюк. – К. : Міленіум, 2005. – 186 с.

13. Краус Н. М. Методологія та організація наукових досліджень [Текст] : навч.-метод. посібн. / Н. М. Краус ; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка, каф. екон.теорії та регіон. економіки. – Полтава : Оріяна, 2012. – 180 с.

14. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учебн. пособ. / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примак. – К. : "Знання", КОО, 2000. – 114 с.

15. Методологія наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / В. П. Волков, М. А. Подригало, О. П. Кравченко та ін. ; Харк. нац. автомоб.-дорож. ун-т та ін. – Луганськ : СНУ, 2009. – 351 с.

16. Методологические вопросы науковедения [Текст] : сборник научных трудов / [В. И. Оноприенко, Б. А. Малицкий, Л. В. Рыжко и др.]; ред. : В. И. Оноприенко ; Нац. акад. наук Украины, Центр исслед. науч.-техн. потенциала и истории науки им. Г. М. Доброва. – К. : УкрИНТЭИ, 2001. – 329 с.

17. Пушкар О. І. Основы наукових досліджень : конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050109 усіх форм навчання / О. І. Пушкар, О. А. Єрмоленко. – Х. : Вид ХНЕУ, 2005. – 88 с.

18. Романчиков В. І. Основы наукових досліджень : навч. посібн. / В. І. Романчиков. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.

19. Рузавин Г. И. Методология научного исследования / Г. И. Рузавин. – М. : ЮНИТИ, 1999. – 317 с.

20. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень [Текст] : підручник / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Знання, 2007.

21. Фареник С. Логіка і методологія наукового дослідження / С. Фареник. – К. : Вид. УАДУ, 2000. – 340 с.

22. Чупріна Н. В. Методологія сучасних наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. / Н. В. Чупріна ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. – К. : КНУТД, 2009. – 246 с.

23. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання-прес, 2002. – 296 с.

24. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень [Текст] : навч. посібн. / В. Є. Юринець ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів : ЛНУ, 2011. – 179 с.

12.3. Інтернет ресурси

25. Все об управленні персоналом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hr-expert.net>.
26. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>.
27. Методологія науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inter-pedagogika.ru>.
28. Методологія науки – Fajr [Електронний ресурс]. – Режим доступу : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.
29. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
30. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nplu.kiev.ua>.
31. Сообщество профессионалов hr-portal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hr-portal.ru>.
32. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://korolenko.kharkov.com>.
33. Центр исследований и статистики науки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.csrs.ru/>.

ДОДАТОК А
Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей
дескрипторам НРК.

Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Здатність проводити дослідження та генерувати нові ідеї.		+		
Здатність проявляти лідерські навички.				+
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).				+
Здатність вести переговори та розв'язувати конфлікти.			+	
Здатність до мотивації та досягнення спільної мети.			+	
Здатність приймати обґрунтовані рішення.				+
Здатність працювати автономно.				+
Здатність працювати у міжнародному просторі.			+	
Здатність розробляти проекти та управляти ними.		+		
Здатність спілкуватися іноземною мовою.			+	
Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.	+			
Здатність аналізувати ефективність вітчизняних наукових досліджень у галузі фінансів, банківської справи та страхування та обґрунтовувати напрями їх удосконалення.		+		
Здатність використовувати теоретичний та методичний інструментарій для проведення наукових досліджень й отримання наукового результату щодо діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.	+			

Здатність застосовувати управлінські навички організації науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування.			+	
Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію пізнання для процесу наукового дослідження щодо обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.		+		
Здатність демонструвати поглиблені знання методики дослідження у сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту.	+			
Здатність використовувати положення і методи наукового дослідження інших наук для розв'язання професійних та наукових задач у сфері фінансів, банківської справи та страхування.		+		
Здатність формулювати наукові завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, обирати напрями і методи наукових досліджень.		+		
Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації щодо забезпечення наукових досліджень для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування.		+		
Здатність розробляти завдання для проектування інформаційних систем для проведення наукових досліджень в сфері фінансів, банківської справи та страхування.		+		

ДОДАТОК Б
Матриця відповідності визначених Стандартом результатів навчання з дисципліни
«Методологія наукових досліджень» та компетентностей.

амні результати навчання	Інтегральна компетентність	Компетентності																			
		Загальні компетентності										Спеціальні (фахові) компетентності									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Планувати та управляти часом при проведенні Наукових досліджень.	+																				
Проводити наукові дослідження, організовувати науково-дослідну роботу, генерувати нові ідеї, здійснювати інноваційну діяльність.	+	+																			
Демонструвати навички самостійного прийняття рішень, бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди.	+		+																		
Позитивно сприймати необхідність діяти на основі професійних етичних міркувань (мотивів).	+			+																	
Використовувати навички ведення переговорів та розв'язання конфліктів в професійній діяльності та при проведенні досліджень.	+				+																
Проявляти вміння працювати в команді, мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети.	+					+															
Оцінювати сучасний стан фінансів, банківської справи та страхування і приймати обґрунтовані рішення на основі традиційних та інноваційних наукових методів дослідження	+							+													
Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток.	+																		+		

Обирати методи адаптації та напрями використання міжнародних стандартів та нормативів наукових досліджень в професійній діяльності.	+																			
Розробляти на сучасній науковій основі (системного і синергетичного підходів) проекти у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними.	+																			
Демонструвати навички спілкування в професійних і наукових колах іноземною мовою.	+																			
Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з теоретико-методичним інструментарієм наукового пізнання для здійснення професійної і наукової діяльності	+																			
Вміти обґрунтовувати напрями наукових досліджень щодо удосконалення фінансової і монетарної політики	+																			
Здійснювати наукові дослідження й забезпечувати науковий результат щодо діагностики і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.	+																			
Демонструвати управлінські навички з організації науково-дослідної діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування.	+																			
Обґрунтувати управлінські рішення у сфері фінансів, банківської справи та страхування на основі використання теоретичних і емпіричних методів дослідження та оцінювати їх ефективність.	+																			

Застосовувати поглиблені знання наукових методів дослідження та організації науково-дослідної роботи в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень.	+																				
Адаптувати положення та методи досліджень інших наук для розв'язання професійних та наукових задач у сфері фінансів, банківської справи та страхування.	+																				

ДОДАТОК В

ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ТЕЗАУРУС

Абсолютне знання – це повне відтворення узагальнених уявлень про об'єкт, що забезпечує абсолютний збіг образу з об'єктом.

Абсолютне знання не може бути відкинутим або зміненим у майбутньому.

Абстрагування – метод наукового пізнання, суть якого полягає у виділенні кількох ознак або властивостей об'єкта, що досліджується, при означеному розумовому відключенні інших властивостей, зв'язків і відносин предмета.

Автореферат дисертації – наукове видання у вигляді брошури авторського реферату проведеного дослідження, яке подається на здобуття наукового ступеня. В авторефераті не повинно бути відомостей, не викладених у тексті дисертації.

Авторський аркуш – одиниця обліку друкованого твору, що береться для обрахунку праці авторів, перекладачів, редакторів тощо.

Аксіологічний (ціннісний) підхід базується на понятті цінності і дає можливість з'ясувати якості і властивості предметів, явищ, процесів, здатних задовольнити потреби окремої особистості і певного суспільства, а також ідеї і спонукання у вигляді норми та ідеалу.

Аксіоматичний метод – спосіб побудови наукової теорії, за яким деякі аксіоми (постулати) приймаються без доказів і потім використовуються для отримання подальших знань за певним логічним правилом.

Актуальність теми (з лат. означає важливість, практичну значущість розглядуваної проблеми) визначається тим, як вирішення даної проблеми буде сприяти розвитку пріоритетних напрямів науки, зв'язок проблеми із комплексними програмами.

Аналітичне дослідження пов'язане з розкриттям причин, які викликали появу того чи іншого явища й зумовили його характер, динаміку змін, гостроту суперечностей тощо.

Аналогія – це метод, за якого одержують нові знання про об'єкти чи явища на основі того, що вони є подібні до інших.

Анотація – (від лат. annotatio – зауваження) – це коротка характеристика книги, статті або рукопису, в якій викладається зміст першоджерела, перелік ключових питань і дається його оцінка.

Аргументування – це логічний процес, суть якого полягає в тому, щоб довести істинність власних суджень (того, що хочемо довести, тези доказу) за допомогою інших суджень (тобто аргументів, доказів).

Аспірантура є основною і добре зарекомендованою формою підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в Україні. Аспірантура створюється при ВНЗ, науково-дослідних інститутах, які мають відповідний кадровий склад і необхідну наукову й матеріальну базу.

База знань – сукупність систематизованих основних відомостей, що належать до певної галузі знань і зберігаються в пам'яті ЕОМ.

Базове знання – це знання структурних зв'язків та закономірностей розвитку соціальних процесів та явищ. Воно стабільне в часі і трансформується в конкретні знання залежно від змісту вирішуваних завдань.

Бібліометрія – метод кількісного дослідження друкованих документів у вигляді матеріальних об'єктів або бібліографічних одиниць, а також заміників тих чи інших. Бібліометрія дає змогу простежити динаміку окремих об'єктів науки: публікації авторів, їх розподіл за країнами, рубриками наукових журналів, рівень цитування та ін.

Брошура – літературно оформлена праця науково-виробничого характеру, де всебічно висвітлюється певне питання в науково-популярній формі; книжкове видання обсягом від 4 до 48 сторінок.

Видання – це документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, виготовлений друкуванням, тисненням або іншим способом, містить інформацію, призначену для поширення, і відповідає вимогам державних стандартів, інших нормативних документів щодо видавничого оформлення і поліграфічного виконання.

Візуальні, або графічні, методи – графи, схеми, діаграми, картограми та ін. дають змогу отримати синтезоване уявлення про досліджуваний об'єкт і водночас наочно показати його складові, їхню питому вагу, причинно-наслідкові зв'язки, інтенсивність розподілу компонентів у заданому об'ємі. Ці методи тісно пов'язані з комп'ютерними технологіями.

Вчена (наукова, науково-технічна, технічна) рада наукової установи є колегіальним дорадчим органом управління науковою і науково-технічною діяльністю наукової установи.

Гіпотеза – наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ (процесів) або причин, які зумовлюють даний наслідок. Гіпотеза є складовою теорії, як вихідний момент пошуку істини, яка допомагає економити час, цілеспрямовано зібрати і згрупувати факти.

Гіпотетичний метод пізнання передбачає розробку наукової гіпотези, наукового передбачення, які мають елементи новизни і оригінальності на базі всіх основних методів.

Дедукція – метод дослідження, що полягає в тому, що конкретні положення виводяться із загальних.

Дипломна робота – це кваліфікаційне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання у вищому навчальному закладі. Дипломна робота має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих студентом знань, умінь та навичок зі спеціальних дисциплін.

Дисертація на здобуття вченого ступеня – це кваліфікована наукова робота, виконана особисто аспірантом, пошукачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої наукової монографії, в якій містяться науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, що пропонує автор для публічного захисту.

Діалектика, як метод пізнання природи, суспільства і мислення, є фундаментальним науковим принципом дослідження багатопланової і суперечної дійсності в усіх її проявах. Діалектичний підхід дає змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, процеси диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивність в оцінюванні дійсності.

Діяльнісний підхід – це методологічний принцип, основою якого є категорія предметної діяльності людини (групи людей, соціуму в цілому). Діяльність – форма

активності, що характеризує здатність людини чи пов'язаних з нею систем бути причиною змін у бутті.

Документ у науці – це матеріальний об'єкт з інформацією про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людей, яка закріплена створеним людиною способом передачі та зберігання у часі і просторі.

Доповідь – це письмовий виклад розгорнутої форми виступу, що не публікується, а повідомляється учасникам наукового зібрання з метою залучення до дискусії та обговорення викладеного матеріалу. Обсяг – 6–8 сторінок, що розраховано на 15–20 хвилин виступу.

Коротка доповідь (на 5–7 хвилин) називається повідомленням. Експеримент – це система операцій, впливу або спостережень, спрямованих на одержання інформації про об'єкт при дослідницьких випробуваннях, які можуть проводитись в природних і штучних умовах при зміні характеру проходження процесу.

Завдання дослідження – це сукупність конкретних цільових установок, які спрямовані на аналіз і вирішення проблеми. Вони розкривають зміст предмета дослідження, визначають засоби досягнення поставленої мети і мають узгоджуватися з гіпотезами.

Загальнонаукові методи – це такі засоби і прийоми (чи їх сукупність), які з тими чи іншими модифікаціями використовуються в усіх чи майже в усіх науках з урахуванням особливостей конкретних об'єктів дослідження.

Закон – виражає певний внутрішній суттєвий зв'язок явищ, процесів і особливостей матеріальних об'єктів, що зумовлює їх закономірний розвиток.

Знання – перевірений практикою результат пізнання дійсності, адекватне її відображення у свідомості людини; це ідеальне відтворення в мовній формі узагальнених уявлень про закономірні зв'язки об'єктивної реальності світу.

Ідеалізація – це уявне створення об'єктів і умов, які не існують в дійсності і не можуть бути практично створені. Вона дає можливість реальним об'єктам уявно надати гіпотетичних нереальних ознак, що дозволяє вирішити завдання в закінченому виді. Метод ідеалізації передбачає створення ідеальних моделей і порівняння ситуації, яку вивчають, з ідеальним варіантом.

Ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, яка відрізняється від інших форм мислення тим, що в ній не тільки відображається об'єкт вивчення, а й міститься усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності.

Індукція – це метод, при якому за конкретними фактами і явищами встановлюються загальні принципи і закони; це перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про частину предметів класу робиться висновок стосовно класу в цілому. Дедукція та індукція – взаємо протилежні методи пізнання.

Інфометрія вивчає математичні, статистичні методи і моделі та їхнє використання для кількісного аналізу структури і особливостей наукової інформації, закономірностей процесів наукової комунікації, включаючи виявлення самих цих закономірностей. Характерною особливістю інфометрії є те, що її основна мета – здобуття наукового знання безпосередньо з інформації.

Інформаційна діяльність – сукупність процесів одержання, збирання, аналітико-синтетичної переробки, зберігання, пошуку та розповсюдження інформації (а

також інших допоміжних процесів, які забезпечують ці основні процеси), що використовується комунікаційними посередниками (соціальними інститутами або людьми, які виконують посередницькі функції між джерелом інформації (автором твору чи документом) та його споживачами.

Історичний метод дозволяє досліджувати виникнення, формування і розвиток процесів і подій у часі.

Категоріями називають найбільш поширені поняття в науці.

Класифікація наук визначає місце кожної науки в загальній системі наукових знань, зв'язок усіх наук. Найпоширенішим є розподіл усіх наук на науки про природу, суспільство і мислення.

Книга – це досить об'ємне неперіодичне видання, в якому сконцентровані нагромаджені людством знання і досвід з певної галузі науки; книжкове видання обсягом понад 48 сторінок.

Конкретнонаукова методологія – це сукупність ідей або специфічних методів певної науки, які є базою для розв'язання конкретної дослідницької проблеми; це наукові концепції, на які спирається даний дослідник.

Контент-аналіз – метод, який допомагає дати інтерпретацію змісту інформації через кількісні показники. Суть методу полягає в знаходженні і виділенні в тексті певних смислових понять, одиниць аналізу, що являють інтерес для дослідника, а також визначенні частоти їх застосування в документі залежно від змісту.

Концепція – це система поглядів, система опису певного предмета або явища стосовно його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, вивченню головних ідей. Концепція має надзвичайне значення, оскільки є єдиним, визначальним задумом, головною ідеєю наукового дослідження.

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні вміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі.

Магістерська дисертація – це самостійна науково-дослідна робота, яка виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою публічного захисту і отримання академічного ступеня магістра.

Матеріали наукової конференції – неперіодичний збірник підсумків конференції, доповідей, рекомендацій та рішень.

Метод (гр. *methodos*) – спосіб пізнання, дослідження явищ природи і суспільного життя; це також сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих вирішенню конкретного завдання; це спосіб досягнення мети в теорії, що розробляється. Метод є об'єктивним, оскільки дозволяє відображати дійсність і її взаємозв'язки, одночасно метод є суб'єктивним, тому що використовується певною людиною з її суб'єктивними властивостями.

Метод експертних оцінок використовується для отримання змінних емпіричних даних. Проводиться опитування спеціальної групи експертів (5–7 осіб) з метою визначення певних змінних величин, які необхідні для оцінки досліджуваного питання. Експерти підбираються за ознакою їх формального професійного статусу – посади, наукового ступеня, стажу роботи та ін.

Методи — це впорядкована система, в якій визначається їх місце відповідно до конкретного етапу дослідження, використання технічних прийомів і проведення операцій з теоретичним і практичним матеріалом у визначеній послідовності.

Методика – це вчення про особливості застосування окремого методу чи системи методів; це системна сукупність прийомів дослідження; це система правил використання методів, прийомів і техніки дослідження.

Методологія (гр. *methodos* – спосіб, метод, пізнання і *logos* – наука, знання) – вчення про методи дослідження, про правила мислення при створенні теорії науки; це сукупність методів, способів, прийомів та їх певна послідовність, що прийнята для наукового дослідження; це основа розробки кожного наукового дослідження; це наука про структуру, логічну організацію, засоби і методи діяльності взагалі; це вчення про систему наукових принципів і способів дослідницької діяльності; це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища.

Методологія наукового дослідження розглядає найбільш суттєві особливості і ознаки методів дослідження, розкриває їх за спільністю і глибиною аналізу; це схема, план вирішення поставлених завдань наукового дослідження.

Методологічна основа дослідження – основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження. Методологічні основи даної науки завжди існують поза цією наукою, за її межами і не виводяться із самого дослідження.

Метод дослідження – це спосіб застосування старого знання для здобуття нового знання. Він є засобом отримання наукових фактів.

Методологія наукового пізнання – вчення про принципи, форми і способи науково-дослідницької діяльності.

Мета дослідження – пов'язана з об'єктом і предметом дослідження; це очікуваний кінцевий результат, те, що має бути досягнуто в результаті проведення дослідження.

Мета наукового дослідження – визначення конкретного об'єкта і всебічне, достовірне вивчення його структури, характеристик, зв'язків на основі наукових принципів і методів пізнання, впровадження у виробництво корисних результатів.

Методичні розробки – це праця інструктивно-виробничого характеру, в якій викладені рекомендації з питань проведення певних видів робіт, спрямованих на удосконалення організації, управління виробництвом, персоналом тощо.

Метою методології науки є вивчення і аналіз методів, засобів, прийомів за допомогою яких отримують нові знання в науці як на емпіричному, так і теоретичному рівнях пізнання.

Метою науки є опис, пояснення і передбачення процесів та явищ об'єктивної дійсності, які є предметом її вивчення, з метою використання їх у практичній діяльності людства. Мета науки – пізнання законів розвитку природи і суспільства, їх вплив на природу на базі використання знань з метою отримання корисних для суспільства результатів.

Мислення – це один з основних елементів наукової праці, опосередковане і узагальнене відображення в мозку людини суттєвих властивостей, причинних і закономірних зв'язків між об'єктами і явищами.

Моделюванням називають метод дослідження об'єкта, процесу, явищ на моделях. Модель у широкому розумінні – це матеріальне або розумове уявлення об'єкта дослідження в образі більш доступному і сприятливому для вивчення, ніж сам оригінал.

Монографія – це ґрунтовна надрукована наукова праця у вигляді книги теоретичного характеру, в якій всебічно висвітлена певна проблема або окреме вузлове питання, що належить одному чи кільком авторам. У монографії використовуються оригінальні результати власних досліджень і літературних джерел. Розрізняють два види монографій – наукові і практичні.

Навчальний посібник – це видання, яке відповідає окремим розділам програми навчальної дисципліни і може частково доповнювати підручник.

Наука – це сфера безперервного розвитку людської діяльності, основною ознакою і головною функцією якої є відкриття, вивчення й теоретична систематизація об'єктивних законів про об'єктивну дійсність з метою їх практичного застосування.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча робота, спрямована на здобуття і використання нових знань.

Наукова доповідь – літературно оформлена робота, яка ґрунтується на оригінальному матеріалі. Як правило, доповідь робиться в усній формі в такій послідовності: коротка оглядова частина та визначення завдання дослідження; метод вирішення або нове положення, яке пропонує доповідач, основні результати їх пояснення і висновки. Обсяг доповіді до 0,75 друкованого аркуша.

Наукова ідея – інтуїтивне пояснення явищ без проміжної аргументації, без осмислення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робляться висновки.

Наукова інформація – це сукупність повних, точних відомостей про розвиток природи, суспільства і людини, зафіксованих у науковому документі. Первинна інформація – це вихідні дані, які є результатом конкретних експериментальних досліджень, вивчення практичного досвіду. Вторинна інформація – це результат аналітико-синтетичної переробки первинної інформації.

Наукова концепція – система поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження, які об'єднані певною ідеєю.

Наукова монографія – це науково-дослідницька праця, предметом викладу якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. Монографія фіксує науковий пріоритет, забезпечує первинною науковою інформацією суспільство, слугує висвітленню основного змісту і результатів дисертаційного дослідження.

Наукова стаття – основний вид оперативної публікації про нові дослідження з конкретної проблеми. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме питання за темою дисертації, фіксує науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців. Її обсяг – 0,25 – 1,0 друкованого аркуша.

Наукова школа – неформальний творчий колектив дослідників різних поколінь, об'єднаних загальною програмою і стилем дослідницької роботи, які діють під керівництвом визнаного лідера.

Науковим виданням вважається видання результатів теоретичних і (або) експериментальних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів та літературних текстів.

Наукове дослідження – цілеспрямоване пізнання, результатом якого виступають система понять, законів і теорій; це вивчення явищ і процесів, аналіз впливу на них різних чинників, а також вивчення взаємодії між явищами за допомогою наукових методів з метою отримання доведених і корисних для науки і практики рішень з максимальним ефектом. У межах науково-дослідницької діяльності здійснюються наукові дослідження.

Науковий звіт включає короткий виклад плану і програми закінчених етапів наукових робіт, детальну характеристику використаних методів. У звіті повідомляється про хід виконаної роботи та отримані нові наукові результати, заключення, що є висновками досліджень і відзначаються питання, що залишилися невирішеними; висновки, пропозиції. До наукового звіту включаються необхідні матеріали (таблиці, фотографії та ін.), як наукова аргументація.

Науковий результат – нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі наукового звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття.

Науковий факт – подія чи явище, яке є основою для висновку або підтвердження. Він є елементом, який у сукупності з іншими становить основу наукового знання, відбиває об'єктивні властивості явищ та процесів. На основі наукових фактів визначаються закономірності явищ, будуються теорії і виводяться закони.

Науково-дослідна робота – це чітко організований комплекс дій, спрямований на отримання нових знань, що розкривають суть процесів, явищ у природі, суспільстві з метою їх використання в практиці.

Науковий журнал – журнал, що містить статті та матеріали досліджень теоретичного або прикладного характеру, призначений переважно фахівцям певної галузі науки. За цільовим призначенням наукові журнали поділяють на: науково-теоретичні, науково-практичні та науково-методичні.

Науково-прикладний результат – нове конструктивне чи технологічне рішення, експериментальний зразок, закінчене випробування, яке впроваджене або може бути впроваджене у суспільну практику.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. Об'єкт дослідження – це частина об'єктивної реальності, яка на даному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини як соціальної істоти (суб'єкта).

Об'єктом наукового дослідження є певна частина дійсності – досить конкретний предмет чи явище, на яке спрямована наукова діяльність дослідника з метою пізнання його суті, закономірностей розвитку і можливостей використання в практичній діяльності.

Об'єктом наукового пізнання є матеріальний світ і форми його відображення в свідомості людей.

Описове дослідження (або інформаційне) є більш складним видом конкретного вивчення явища чи предмета. Метою цього дослідження є отримання

емпіричної інформації, здатної дати відносно цілісне уявлення про досліджуване явище, його структурні компоненти, за допомогою яких можна було б перевірити висунуту гіпотезу, а в разі її підтвердження – зробити повний кількісний і якісний опис об'єкта.

Опитування – це метод отримання первинної соціологічної інформації, що ґрунтується на письмовому або усному зверненні до певної спільності людей – респондентів із запитаннями, зміст яких є проблемою дослідження на рівні емпіричних індикаторів і який передбачає реєстрацію та статистичну обробку отриманих відповідей, а також їх теоретичну інтерпретацію.

Організаційна структура науки – це сукупність всіх органів влади та наукових установ держави. Вищим науковим органом держави є Національна академія наук (НАН).

Парадокс у широкому розумінні – це твердження, яке різко відрізняється від загальноприйнятої думки, заперечення того, що є «безперечно правильним»; у вузькому розумінні – це два протилежні твердження суджень, кожне з яких є переконливим доказом.

Парадигма – загальноприйняте положення науки.

Підручники і посібники – неперіодичні видання, в яких містяться систематизовані відомості наукового і прикладного характеру, викладені у доступній формі як для викладачів, так і для студентів.

Пізнавальний, або когнітивний, принцип пов'язаний із загальнофілософською теорією пізнання і є методологічною базою для багатьох наук; особливо ефективний у вивченні динаміки науки та її співвідношення з суспільством, в обґрунтуванні провідного значення знання в поведінці індивіда.

Поняття – це думка, виражена в узагальненій формі, яка визначає суттєві і необхідні ознаки предметів та явищ і взаємозв'язки. Якщо поняття увійшло до наукового обігу, його позначають одним словом або використовують сукупність слів – термінів.

Понятійним апаратом науки є сукупність основних понять. Поняття, як правило, завершує процес наукового дослідження, закріплює результати, отримані вченим особисто у своєму дослідженні.

Порівняння – один із найпоширеніших методів пізнання. Це процес встановлення подібності або відмінності предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам.

Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Предмет дослідження є таким його елементом, який включає сукупність властивостей і відношень об'єкта, опосередкованих людиною (суб'єктом) у процесі дослідження з певною метою в конкретних умовах.

Предметом науки є наукове пояснення явищ природи і суспільства зафіксоване людиною і отримання нових знань, використання їх у практичному освоєнні світу: пов'язані між собою форми розвитку матерії або особливості їх відображення у свідомості людини.

Принципи – вихідні положення, правило, що виникло в результаті об'єктивно осмисленого досвіду. Принципи можуть виступати у формі постулатів – ствердження

попередніх доказів деяких наукових теорій, які приймаються в ній як вихідні і стають основою для теоретичних узагальнень.

Проблема в науці – це суперечлива ситуація, яка частіше всього виникає в результаті відкриття нових фактів, які виходять за межі попередніх теоретичних уявлень.

Публікація (лат. **publicatio** – оголошую всенародно, оприлюднюю) – доведення до загального відома за допомогою преси, радіомовлення або телебачення; вміщення в різних виданнях (газетах, журналах, книгах) роботи (робіт); текст, надрукований у будь-якому виданні.

Резюме (фр. **resume** – викладати коротко) – це анотація з елементами попереднього рецензування. Резюме, як і анотація, має акцентувати увагу на вузлових моментах роботи, що розглядається, а також відобразити її композицію. Оскільки резюме носить оціночний характер, воно може бути позитивним і негативним.

Реферат (лат. **refere** – доповідати, повідомляти) – це коротка форма викладу змісту якого-небудь окремого твору або певної проблеми на основі узагальнення різноманітних джерел інформації. Він має, як правило, науково-інформаційне призначення.

Рецензія – (від лат. **recensio** – розгляд, обслідування) – це вид наукової, літературної і художньої критики, науково-критична стаття, яка містить розбір і критичну оцінку опублікованих статей, монографій, збірників праць і т. п. та дається аналіз досліджень і критична оцінка їх викладу.

Розвідувальне дослідження – це дослідження-проба методичного характеру, яке проводиться з метою отримання додаткової інформації про предмет та об'єкт дослідження, уточнення і коригування гіпотез, завдань та інструментарію.

Синтез – дослідження явища в цілому, на основі об'єднання пов'язаних один з одним елементів в єдине ціле. Синтез дозволяє узагальнити поняття, закони і теорії.

Системний аналіз – це метод, в основі якого лежить поняття системи, під якою розуміють сукупність багатьох об'єктів, що характеризуються раніше визначеними властивостями з фіксованими між ними відносинами. Це комплексне дослідження великих і складних об'єктів (систем) як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин.

Синергетичний підхід полягає в дослідженні процесів самоорганізації та становлення нових упорядкованих структур. Він реалізується в дослідженні систем різної природи: фізичних, біологічних, соціальних, когнітивних, інформаційних, екологічних та ін.

Список використаної літератури складається на основі робочої картотеки і відображає обсяг використаних джерел та ступінь вивчення досліджуваної теми, є «візитною карткою» автора роботи, його професійним обличчям, свідчить про рівень володіння навичками роботи з науковою літературою.

Спостереження – систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта; це спосіб пізнання об'єктивного світу на основі безпосереднього сприйняття предметів і явищ за допомогою чуттєвості.

Стаття – є основною формою письмової інформації між спеціалістами, які працюють в одній або суміжній галузях науки.

Створення теорії – це найбільш висока форма узагальнення і систематизація знань. Вона є сукупністю основних ідей, понять, тлумачень в тій чи іншій галузі науки, об'єднаних в одну достовірну систему знань про об'єкт теорії.

Структурно-функціональний підхід полягає у виділенні в системних об'єктах структурних елементів (компонентів, підсистем) і визначенні їхньої ролі (функцій) у системі. Елементи і зв'язки між ними створюють структуру системи.

Суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності є: вчені, наукові працівники, науково-педагогічні працівники, а також наукові установи, наукові організації, вищі навчальні заклади III – IV рівнів акредитації, громадські організації у сфері наукової та науково-технічної діяльності.

Судження – думка, в якій за допомогою зв'язку понять стверджується або заперечується що-небудь. Судження про предмет або явище можна отримати або через безпосереднє спостереження будь-якого факту, або опосередковано – за допомогою умовиводу.

Сходження від абстрактного до конкретного – це загальна форма руху наукового пізнання, закон відображення дійсності і мислення. Згідно з цим методом мислення бере свій початок від конкретного в дійсності до абстрактного в мисленні і від нього – до конкретного в мисленні.

Тези (гр. thesis – положення, твердження) – це коротко, точно, послідовно сформульовані основні ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці, публікація яких передбачає попереднє ознайомлення учасників конференцій, семінарів, симпозіумів та інших наукових форумів із результатами проведеного дослідження. Її обсяг не перевищує 3 сторінок.

Тема – це наукове завдання, яке охоплює певну частину наукового дослідження. Це завдання, яке формується на основі значної кількості питань, що вивчаються.

Теоретичне дослідження з методологічної точки зору належить до вищого рівня наукового знання. Воно розкриває і обґрунтовує більш глибокі і суттєві сторони явищ, які вивчаються.

Теорія пізнання є вченням про закономірності процесу пізнання навколишнього світу, методи і форми цього процесу, про істину, критерії і умови її доведення. Процес пізнання зводиться від живого спостереження до абстрактного мислення і від нього до практики.

Теорія – система узагальнених знань, пояснення тих чи інших сторін дійсності. Теорія є духовним, розумовим відображенням і відтворенням об'єктивної реальної дійсності.

УДК (універсальна десятична класифікація) – це міжнародна універсальна система, яка дозволяє детально представити зміст документальних фондів, забезпечити оперативний пошук інформації, має можливість свого розвитку і самовдосконалення.

Узагальнення – це прийоми здобуття нових знань шляхом розумового (уявний) переходу від конкретних висновків і заключень до більш загальних, які в найбільшій мірі відображають суть дослідницького процесу.

Умовивід – розумова операція, за допомогою якої з певної кількості заданих суджень виводиться інше судження, яке певним чином пов'язане з вихідним.

Філософська методологія – це використання у науковому дослідженні категорій, положень, принципів і законів певної філософської системи; це вищий рівень

методології науки, що визначає загальну стратегію принципів пізнання особливостей явищ, процесів, сфер діяльності.

Формалізація – це метод вивчення різних об'єктів, при якому основні закономірності явищ і процесів відображаються в знаковій формі за допомогою формул або спеціальних символів.

Формальна наукова комунікація – обмін науковою інформацією через спеціально створені структури для генерації, оброблення і поширення наукового знання. Це – видавництва, редакції газет і журналів, науково-дослідні установи, вищі навчальні заклади, радіо, телебачення, бібліотеки, інформаційні центри, музеї, архіви тощо.

Фундаментальні наукові дослідження – наукова теоретична та (або) експериментальна діяльність, спрямована на здобуття нових знань про закономірності розвитку та взаємозв'язку природи, суспільства, людини.

Функція методу полягає в тому, що з його допомогою отримують нову інформацію про навколишню дійсність, заглиблюються в сутність явищ і процесів, розкривають закони і закономірності розвитку, формування і функціонування об'єктів, які досліджуються.

Функціями знання є узагальнення розрізнених уявлень про закономірності природи, суспільства і мислення; збереження в узагальнених уявленнях усього того, що може бути застосовано в практичній діяльності

Навчальне видання

Соляник Людмила Григорівна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Методологія наукових досліджень»
для бакалаврів галузі знань 07 «Управління і адміністрування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Оприлюднено
на сайті Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий
університет» за адресою
http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_centr/skladovi-normativnoi-bazi-v-sferi-osviti-ngu/index.php